

še članstvo). Zanimivo je, da so tudi analize kritičnih stanj dokaj enotne. Omenja se zasebnost, ki je nadomestilo včasih preostre razprave, samoljubje in sektaštvo ipd. Nakazani pa so tudi izhodi, pri katerih velja poudariti, da se anketiranci za novo in nadaljnjo uveljavitev društva, za strokovne sestanke in odprte programe z manjšimi sprotnimi akcijami.

Podpora so dobile tudi "paralele", ki so bile med članstvom nasploh lepo sprejete, kljub nekaterim pomanjkljivostim, ki se jih da odpraviti.

Pisli odgovorov na našo anketo so enotni tudi v ugotovitvi, da mora etnologija vedno odgovarjati na pripombe drugih ved, čeprav se zavedajo, da je to težko delo, saj gre velikokrat za krivične, neznanstvene ali pa vzvišene in cehovske pripombe na račun etnologije.

Skromna anketa kaže, da so člani "čutili" društvo, da jim je potrebno, kakor tudi Glasnik. Dani so bili tudi konkretni namigi IO SED in uredništvu Glasnika za boljše delo, pri čemer pa se anketiranci vzdržujejo vsakršnih "receptov" v izpeljavah.

Pozitivno je, da nobena društvena akcija ni bila označena kot nepotrebna, nekatere (kot npr. sodelovanje z drugimi vedami in še nekatere) so še posebej poudarjene, saj je bila tukaj etnologija tista, ki je dajala pobude in se odpirala, kljub vsem oviram in včasih nerazumljivi rezerviranosti in celo podcenjevanju in cehovski samozadostnosti nekaterih ved.

Seveda pa se postavlja vprašanje, kaj o vseh teh društvenih akcijah v preteklem desetletju sodijo tisti, ki na anketo niso odgovorili. Zaradi tega vprašanja smo se anketne sploh lotili. Krog pa se je sklenil tako, da nismo nič bolj pametni in potešeni kot smo bili na začetku, saj so nas člani žeje prepeljali čez vodo. Torej, začnimo znova.

MARKO TERSEGLAV

Etnološki kongres na Cetinju

Obveščamo svoje člane, da bo kongres jugoslovanskih etnologov na Cetinju od 10. do 13. oktobra tega leta. Teme kongresa so sledeče:

- plenarne teme:
 1. Etnični procesi v stari Črni Gori
 2. Oblike patriarhalne kulture v naši družbi (preteklo in današnje stanje, ki se nanaša na družino, zadrugo, rod, bratstvo, pleme itd.)
 3. Socialisti in etnologija
- teme sekcij:
 1. Verovanja in običaji v zvezi z naravo
 2. Etnologija in šport
 3. Oblačenje (noša, obleka, moda)
- okrogla miza o jugoslovanski kulturi

Za plenarne teme so referati lahko dolgi do 10 tipkanih strani, za sekcijske pa do 6 tipkanih strani. Rok za prijavo tem je 1. julij. Naslov: Etnološko društvo SR Srbije, Knez Mihajlova 35/III, 11000 Beograd. Referati morajo biti oddani do 15. septembra 1985, nato pa bodo recenzirani, njihovi avtorji pa bodo obveščeni, če so sprejeti.

Etnološki pregled

oziroma njegovo uredništvo obvešča, da je rok za oddajo prispevkov za naslednjo številko 1. september 1985.

Naslov uredništva: Etnografski muzej, Studentski trg 13, 11000 Beograd (Veri Rakić).

NEEVROPSKA ETNOLOGIJA

Naša neevropska etnologija med "včeraj" in "jutri"

Ena od pglavilnih značilnosti povojne slovenske etnologije je nedvomno tudi ta, da se je v vrstah strokovnih delavcev uveljavilo zanimanje za neevropske kulture. S tem seveda ne trdimo, da pred tem nismo imeli odličnih raziskovalcev in zbirateljev, res pa je, da je bilo vse do povojnega časa preučevanje neevropskih ljudstev in kultur prepuščeno osebni iniciativi posameznikov, ki so pripadali zelo različnim kategorijam po stopnji in smeri izobrazbe, pa tudi po pobudah, namenih, oblikah in ciljih svojega dela. Pred drugo svetovno vojno sta bila med njimi le dva izšolana etnologa (dr. Niko Županič in dr. Lambert Ehrlich), od katerih pa je prvi svoje etnološko delo tesno povezal s fizično antropologijo, drugi pa s primerjalnim veroslovjem. Neevropske zbirke so večinoma ostale zapre v depojih Kranjskega deželnege muzeja, kasneje pa Narodnega in Etnografskega muzeja in so šele z otvoritvijo Goričan (1964) dobile svoj prvi razstavljalni prostor. Strokovno preučevanje teh zbirk se je prav tako začelo šele v zadnjih desetletjih.

Do današnjega časa so se razmere toliko izboljšale, da imamo v Sloveniji poleg razširjenega muzeja v Goričanih (z novimi prostori v Razstavišču neuvrščeni) še vrsto pokrajinskih muzejev, ki hranijo in razstavljajo večje ali manjše neevropske zbirke. To so muzeji v Celju (zbirka Alme Karlinove), Velenju (azijski batik in Foltova zbirka afriške umetnosti), Slovenj Gradcu (Tretjakova afriška zbirka) in na Ptuj (Kvedrova zbirka azijskih glasbil). Sem lahko prištevamo še Jagrovo neevropsko zbirko, ki jo hrani SAZU, in manjšo staroegejsko zbirko v Ljubljanskem Narodnem muzeju. Število neevropskih zbirk se bo v Sloveniji v prihodnje prav gotovo še povečevalo. S tem pa postaja neevropska etnologija tudi v muzejskem pogledu vedno pomembnejša in potrebnejša stroka.

Zanimivo je, da so istočasno z odprtjem muzeja neevropskih kultur v Goričanih na ljubljanski Filozofski fakulteti stekla tudi redna predavanja in vaje iz neevropske etnologije (od šolskega leta 1964/65), medtem ko so po prvem poskusu v začetku petdesetih let hitro zamrla, kasneje pa so bila delno vključena v okvir fizične antropologije. To dokazuje, da je razvoj obeh ustanov (Oddelka za etnologijo in Slovenskega etnografskega muzeja) na tem področju potekal vzporedno. Obe sta tudi danes edini nosilki razvoja neevropske etnologije v Sloveniji. Pri tem imata seveda vsaka svoje specifične naloge, ki pa se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

Oddelka za etnologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani ima dvojno funkcijo: pedagoško in znanstveno-raziskovalno. To po logiki stvari velja tudi za področje neevropske etnologije na fakulteti. Učni program je doslej upošteval neevropsko etnologijo kot predmet, ki daje študentom predvsem splošen informativni pregled, vendar brez posebnih možnosti specializacije v času rednega in podiplomskega študija. S povečevanjem zanimanja med študenti in naraščanjem (za enkrat še neizkoriščenih) potreb po kadrih s takšno specializacijo, je ta koncept postal preozek in zastarel. Zato smo v šolskem letu 1984/85 za interese uvedli poseben seminar iz neevropske etnologije, v prihodnje pa bo treba misliti tudi na razširitev predavanj iz te tematike na štiri letni cikel, pri katerem bo vsakemu kontinentu posvečeno eno šolsko leto. Z novimi učnimi programi, ki predvidevajo podaljšanje študija na štiri leta, odpadejo še zadnji pomisleki proti takšni širitvi. Neevropsko etnologijo naj bi bilo po teh zamislih mogoče vpisovati tudi kot podiplomski študij.

Razveseljivo je, da je v zadnjih letih naraslo število študentov, ki se temeljiteje poglobljajo v študij neevropskih kultur in navezujejo osebne stike z deželami zunaj Evrope. Tako se pedagoško delo učinkovito povezuje z raziskovalnim, na zunaj pa se kaže v obliki seminarov in diplomskih nalog, strokovnih člankov in recenzij. Neposrednemu stiku z neevropskimi deželami in kulturami so namenjene tudi študentske ekskurzije (npr. leta 1979 in 1984 v sovjetsko Srednjo Azijo, 1983 in 1985 pa na območje Kavkaza).

Proces "dorezanja" naše neevropske etnologije se je s tem šele dobro začel. Seznan potreb, načrtov in želja je namreč tako dolg, da današnje stanje ne more biti nikakršno merilo. Odprto je še zlasti vprašanje ustreznih metodoloških in metodičnih izhodišč, ki jih za izredno raznovrstno področje neevropskih kultur ni mogoče enostavno predpisati in rabiti šablonsko, marveč jih je treba oblikovati glede na tematiko posamičnih raziskav. Da dostikrat še ne zmoremo takšne znanstvene discipliniranosti in kreativnosti, opozarjajo tudi strogi kritiki, ki očitajo (ne brez kančka zlobe) nekaterim objavljenim prispevkom o neevropskih kulturah, da "ne presegajo stopnje potopisa". Vendar fotografijo in trivialnost najdemo tudi v tem ali onem spisu o slovenski ljudski kulturi, zato zaenkrat kvalitativna razlika med obema tokovima slovenske etnološke misli ni nepremostljiva.

To prepričanje potrjuje pregled domačih temeljnih del, ki jih na področju neevropske etnologije vendarle nimamo tako malo, kakor bi lahko pričakovali po skromni kadrovski zasedbi in omejenih denarnih sredstvih. Z Občo etnologijo Slavka Kremenška (Ljubljana 1973) smo dobili zgleden pregled razvoja (pretežno) neevropske etnologije v svetu. Knjigo Boža Škerlja Ljudstva brez kovin (Ljubljana 1962) še vedno s pridom uporabljamo kot učbenik; seveda z ustreznimi dopolnitvami. Pred natisom v knjižni obliki je tudi obsežna sinteza slovenskih stikov z neevropskimi kulturami. Lotili smo se sestavljanja retrospektivnih bibliografij (dokončana sta pregleda slovenskih spisov o Indiji in Kitajski), izšla je neevropska številka Glasnika SED, neevropska tematika pa je dobila svoje mesto tudi v našem etnološkem filmu.

Novosti se kažejo tudi na organizacijskem področju. Slovensko etnološko društvo, ki je že doslej priredilo več dobro obiskanih predavanj z neevropsko vsebino, je dobilo svojo sekcijo za neevropsko etnologijo, ki bo v primeru uspešnega delovanja povezala raziskovalce, študente in druge interese različnih strok in skrbela za pretok idej. Pri Raziskovalni skupnosti Slovenije je prijavljen usmerjen program Raziskovanja neevropskih kultur s šestimi programskimi sklopi, ki naj bi še dalje ostal samostojen ali pa se kot poseben avtonomni del pridružil programu Etnološka raziskovanja. Seveda bi bili zelo veseli tudi ustanovitve centra za preučevanje in predstavitev neevropskih kultur v Goricanah, o čemer že več let tečejo razprave. Tak center bi lahko postal "osrednja inštitucija, kjer bi se usklajevalo delo slovenskih raziskovalcev neevropskih kultur, kjer bi se usklajevalo delo z drugimi republikami, izdajale publikacije s področja neevropskih kultur, organizirali strokovni seminarji in predavanja, evidentirali muzejsko gradivo, razvijalo sodelovanje z izobraževalnimi, raziskovalnimi in gospodarskimi organizacijami, z mednarodnimi centri pri nas, sorodnimi inštitucijami v deželah v razvoju in z njimi načrtovale skupne akcije. Center bo ustanovil svojo knjižnico in dokumentacijo, tako da bo lahko vsakdo, ki se zanima za sodelovanje z določeno deželo, ob razstavi dobil o njej kar se da celovito informacijo" (cit. po prispevku dr. Borisa Kuharja na posvetovanju o kulturnem sodelovanju z deželami v razvoju, ZAMTES, Gradiva 10, Ljubljana, december 1984, str. 23). Vprašanje je, če je v današnjem času ob finančnih (ne)možnostih mogoče misliti na uresničitev tako ambicioznega načrta o Centru, vendar je v vsakem primeru vredna pozornosti že sama zamisel.

Ob štiridesetletnici etnološkega oddelka smo v Glasniku SED (1981/1) objavili seznam področij, kamor bi veljalo usmeriti težišče naše neevropske etnologije; seveda

poleg muzejske dejavnosti. Ta študijska področja so bila:

1. Raziskave prilagajanja prišlekov iz neevropskih dežel v Slovenijo, vključno z raziskavami življenja slovenskih Romov.
2. Študija slovenskega izseljenstva v neevropskih deželah in procesov akulturacije.
3. Študij kulturnih zvez Slovenije z deželami drugih kontinentov v sodobnosti in preteklosti ter posledice teh stikov.
4. Določitev deleža Slovencev pri raziskovanju neevropskih kultur.
5. Študij zgodovine in sistematike družbenozgodovinskih formacij.
6. Spremljanje razvoja in dosežkov neevropskih nacionalnih etnologij.

Danes lahko rečemo, da je v vmesnem času ob točkah 1—4 ter 6 potekalo živahno raziskovalno delo, rezultati pa so bili predstavljeni v obliki samostojnih publikacij različnih avtorjev, razprav, poljudnih člankov, recenzij, gesel za Enciklopedijo Slovenije in študentskih nalog. Tovrstne raziskave bi bilo v bodoče treba še nadaljevati, obenem pa se lotiti tudi vprašanj, zajetih pod točko 5. Posebno aktualni postajajo za nas tudi problemi metodologije in metodike neevropskih raziskav ter sodobni etnični in kulturni procesi v svetu.

Ob pregledu doslej opravljenega dela moramo biti kljub vsem morebitnim pomislekom vendarle zadovoljni z razvojem naše neevropske etnologije. Slovenska etnologija je prišla na ljubljansko univerzo z dvajsetletno zamudo, poudariti pa velja, da je minilo še novih dvajset in več let, preden se je tam uveljavila tudi neevropska etnologija. Tega zamudništva seveda ni mogoče na hitro opraviti. Kljub temu ima etnologija v našem okolju prav na področju študija neevropskih kultur izredno pomembno in odgovorno nalogo, saj je večina drugih sorodnih znanstvenih disciplin še vedno izrazito etnocentrična ali evropocentrična (primer zgodovinskega, umetnostnega zgodovine, sociologije, psihologije, arheologije, filozofije...).

Pri oranju ledine se pač vedno pojavljajo odpori. Tudi znotraj lastnih strokovnih vrst se srečujemo z ugovori, da moramo Slovenci zaradi finančnih, kadrovskih in morda še kakšnih težav usmeriti vse sile v raziskovanje in dostojno predstavitev svoje kulturne dediščine. Kritiki pa pozabljajo, da so prav stiki s svetom (tudi zunaj Evrope) že stoletja zelo pomembna sestavina naše kulture in da razkazovanje nekakšne slovenske kulturne samozadostnosti s strokovnega gledišča prav gotovo ni utemeljeno. Menimo torej, da ni umestno postavljati dileme med regionalno slovensko in neevropsko etnologijo, marveč se je treba zavzemati za skladen razvoj obeh. Še dalje si bo treba prizadevati, da bo raziskovanje neevropskih kultur sestavina povezanega, dolgoročno načrtovanega in usmerjenega strokovnega dela, kar je pogoj in nujnost, ki jo mora upoštevati vsaka znanstvena disciplina.

ZMAGO ŠMITEK

K novo ustanovljeni sekciji za neevropsko etnologijo pri SED

Na občnem zboru SED dne 22. februarja 1985 je bila ustanovljena sekcija za neevropsko etnologijo, katere potrebnost v okviru strokovnih ustanov etnologije pri nas je bila v zadnjih letih vse bolj občutna, in ki ji želimo posvetiti nekaj misli v pričujočem sestavku.

Naše vedenje o dogajanjih — tako v zgodovini kot v sedanjosti v neevropskem prostoru je v območju družboslovja in humanistike več kot pičlo. Če izpostavimo samo visoko šolstvo kot eno najpomembnejših inštitucij nacionalnega znanja, moramo ugotoviti, da z nekaj delnimi in specifičnimi izjemami (orientalistika, nekatera jezikoslovja in književnost) naše visoko šolstvo do danes ne vklju-